

## CETATEA SEVERINULUI ȘI BISERICILE ORTODOXE DIN INTERIORUL FORTIFICAȚILOR

RADU ȘTEFAN VERGATTI\*

Cu patru decenii în urmă, în anul 1975, am fost invitat să particip la o sesiune de comunicări științifice, organizată de Muzeul Regiunii Porților de Fier din Drobeta-Turnu Severin, condus pe atunci de dl dr. Mihai Davidescu<sup>1</sup>. Cu acea ocazie, l-am însoțit pe prof. Dumitru Berciu. Subiectul pe care l-am abordat a fost cel al prezenței cavalerilor Ospitalieri în Banatul Severinului. Din cauza interesului din acel moment pentru alte aspecte ale istoriei contemporane a orașului Drobeta-Turnu Severin au fost blocate atât textul lui Dumitru Berciu, cât și al nostru, care nu au apărut până astăzi. Acum, ducem cercetarea de atunci mai departe, reluând câteva dintre ideile de altădată. Precizăm această situație deoarece, în prezent, discuția noastră se desfășoară într-o altă direcție: cercetarea cetății românești<sup>2</sup> a Severinului și o serie de implicații ale existenței ei.

Locul unde s-a ridicat cetatea medievală a Severinului a fost bine ales. S-au folosit înțelepciunea și experiența romanilor, care edificaseră acolo, la vadul Dunării, un castru și un pod. În apropierea construcțiilor antice, pe o înălțime unde se aflau „canabae”-le castrului, nu departe de terme, oamenii din Evul Mediu și-au înălțat propria lor fortificație. Au ales un loc înalt pentru a putea observa mai bine mișcările celor ce se apropiau de ei, prieteni sau dușmani. S-a procedat astfel deoarece oamenii din acea perioadă erau obligați să folosească natura drept aliat, căci nu aveau puterea și știința romanilor, care înălțau castelele și orașele lor pe terenuri plate, subordonând împrejurimile unui plan bine structurat.

Poziția cetății medievale și a orașului din jurul ei, construite deasupra „canabae”-lor<sup>3</sup> a fost aleasă fiindcă se afla la intersecția drumului fluvial al

---

\* Prof. univ. dr., Universitatea Valahia din Târgoviște, Facultatea de Științe Umaniste.

<sup>1</sup> A se vedea, printre altele, M. Davidescu, *Monumente medievale din Turnu Severin*, București, Editura Meridiane, 1969, passim.

<sup>2</sup> Cf. Pál Engel, *The Realm of St. Stephen: A History of Medieval Hungary, 895-1526*, I. B. Tauris, London-New York, 2005, p. 136; a se vedea și ediția în limba română, Engel Pál, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei medievale, 895-1526*, ediția a II-a, îngrijită de Adrian Andrei Rusu și Ioan Drăgan, traducere de Aurora Moga, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 165.

<sup>3</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *Turnu-Severin, trei veacuri de viață medievală*, în: „Arhivele Olteniei”, Serie veche, nr. 65-66 (1933); Idem, în: „Studii și Cercetări de Numismatică”, 11, 1953, pp. 173-188; Gr. Florescu, *Castrul roman Drobeta (Turnu Severin). Cercetări și săpături arheologice din 1931*, în: „Revista Istorică Română”, III, 1933, fasc. I, pp. 32-54; Radu Florescu, *Les phases de construction du castrum Drobeta (Turnu Severin)*, în: „Studien zu den Militärgrenze Roms”, Vorträge des 6. Internationalen Limeskongresses in Süddeutschland. Beihefte des Bonner Jahrbücher, vol. 19, Köln, Graz, 1967, pp. 144-145.

Dunării cu calea de uscat care unea Banatul cu orașele din Peninsula Balcanică. Era firesc. După remarca istoricului belgian Henri Pirenne, orașele medievale s-au născut în trei locuri:

1. la intersecția drumurilor;
2. în jurul rezidenței unui mare nobil sau a unui monarh;
3. în jurul unei mari mănăstiri.

În cazul Cetății Severinului, situația este limpede. Cetatea și fortificațiile ei s-au situat la intersecția a două mari drumuri comerciale, respectându-se și tradiția moștenită de la Imperiul Roman.

Numele cetății, după cele păstrate pe cale orală din generație în generație, transmise de la gură la ureche, ar putea proveni de la imperatorul Septimius Severus (193-211 p. Chr.). Se pare că în timpul domniei lui, castrul și locul respectiv au avut un rol important în apărarea aceluia punct de trecere peste Dunăre. În orice caz, în Evul Mediu această denumire de Țară a Severinului – Terra Zeurino/Zeurini<sup>4</sup> și de Cetatea Severinului<sup>5</sup> au fost păstrate și transmise până astăzi.

Perpetuarea numelui este una dintre dovezile continuității românilor pe acele meleaguri. În alte părți, unde s-au așezat slavi sau maghiari, numele așezărilor și al locurilor au fost date de noii veniți. Aici nu s-a petrecut un asemenea fenomen. Legătura permanentă a celor din Banat cu românii din sudul Dunării și cu cei din viitoarea Țară Românească este atestată într-un mod incontestabil. Poate fi citat, în acest sens, cronicarul francez Henri de Valenciennes, care a relatat că, în jurul anului 1210, o fiică naturală a celui de-al doilea împărat al Imperiului Latin de Răsărit, Henri de Hainaut (1206-1216), s-a măritat cu un conducător vlah, pe nume Esclas<sup>6</sup>. Cronicarul l-a numit pe Esclas barbar, deoarece era de confesiune ortodoxă și nu vorbea limba latină. În realitate, Esclas era un puternic conducător local, descendent direct al împăratului Ioniță Caloian, stăpân al cetății Tzepina și al Banatului<sup>7</sup>.

Săpăturile arheologice au arătat că Cetatea Severinului, în prima fază a existenței sale medievale, a fost înălțată la finele secolului al XII-lea și la începutul secolului următor<sup>8</sup>. Cândva, între anii 1241-1243, când au trecut prin

<sup>4</sup> *Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească*, vol. I, 1247-1500, București, Editura Academiei Române, 1966, pp. 3-11 (în continuare, se va cita D.R.H.).

<sup>5</sup> *Călători străini despre țările române*, vol. 7, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 506.

<sup>6</sup> Cf. Radu Ștefan Ciobanu (Vergatti), *Les chroniqueurs français de la IV-e Croisade et les Roumains de l'aire de la latinité orientale*, în: „Nouvelles Études d'Histoire”, 7, Publiées à l'occasion du XVIe Congrès International des sciences historiques, Stuttgart, 1985, București, Editura Academiei Române, 1985, pp. 157-176.

<sup>7</sup> *Ibidem*.

<sup>8</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *Turnu-Severin, trei veacuri de viață medievală*, în: *loc. cit.*; Gr. Florescu, *Castrul roman Drobeta (Turnu Severin). Cercetări și săpături arheologice din 1931*, în: *loc. cit.*, pp. 32-54; Radu Florescu, *Les phases de construction du castrum Drobeta (Turnu Severin)*, în: *loc. cit.*, pp. 144-145.

Banat, oștile mongolo-tătare comandate de hanul Kadan<sup>9</sup>, componente al armatei lui Batu han și Subudai Bogatur<sup>10</sup>, probabil a fost distrusă și Cetatea Severinului<sup>11</sup>. S-a emis și s-a susținut ideea, pe baza rezultatelor cercetărilor arheologice<sup>12</sup>, că atunci ar fi putut să fie prima distrugere a Cetății Severinului. Este o ipoteză plauzibilă, susținută și de ceramica descoperită în cetate în apropierea zidurilor, care datează din acea primă etapă. Din păcate, nu au fost găsite izvoare scrise care să ateste numele stăpânilor cetății de atunci. Ne este greu să apropiem numele stăpânilor cetății de acel „li roi de Blaquie” pomenit de cronicarul Philippe Mouskee, episcop din Tournay, ca biruitor al oștilor mongolo-tătare comandate de Kadan<sup>13</sup>. Nu credem că ar putea fi făcută o apropiere nici de acel Mișelav, un alt conducător al românilor, victorios și el contra oștilor mongolo-tătare comandate de același han, pomenit ca atare de bine informatul cronicar persan Reshid-od Din<sup>14</sup>.

Important este faptul că românii au fost atât de bogați, încât au putut reface rapid Cetatea Severinului. În această a doua fază a existenței ei, care a durat de la mijlocul secolului al XIII-lea până la cucerirea turcilor otomani, în anul 1524, cetatea a fost mărită. Perimetrul său, situat în Orașul Drobeta-Turnu Severin, în grădina publică și în curtea actualului Colegiu Național „Traian”, era de forma unui poligon neregulat, înscris într-un dreptunghi, de dimensiuni relativ mici, având laturile cu lungimea de aprox. 70 x 27 m<sup>15</sup>. De data aceasta, în a doua ei fază, cetatea a avut o dublă incintă. Ea a fost formată din două pânze de ziduri groase de 2-4 m. Abia târziu, în secolul al XV-lea, se va adăuga o a treia pânză de ziduri, către nordul cetății. Tehnica de construcție, numită „emplecton”, a fost moștenită de la arhitectul latin Vitruvius (80-70 a. Chr. – post 15 p. Chr.), care i-a dat și numele. La înălțarea paramenților, a fost întrebuințată piatră ecarisată luată din demantelarea castrului roman aflat în vecinătate<sup>16</sup>. Emplectonul propriu-zis a fost realizat de către constructori din piatră mare de râu, ușor de luat din Dunăre, sau adusă din zona montană, înecată în mortar. Paramenții au fost legați între ei prin grile din lemn, tăiate la capete în

---

<sup>9</sup> Cf. Aurel Decei, *Relații româno-orientale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 205.

<sup>10</sup> *Ibidem*.

<sup>11</sup> Cf. Pamfil Polonic, *Raport hebdomadaire. Dimanche, le 2 juin 1896*, în: B.A.R., Ms. Rom., nr. 5135, f. 81 v.

<sup>12</sup> *Ibidem*.

<sup>13</sup> Cf. Radu Ștefan Ciobanu (Vergatti), *Știri despre români la Philippe Mouskées, cronicar orășean francez din secolul al XIII-lea*, în „Muzeul Național”, III/1976, pp. 246-256; Idem, *Probleme ale omului și societății în a doua parte a Romanului Rozei*, Pitești, Editura Trend, 2013, pp. 201-212.

<sup>14</sup> Cf. Aurel Decei, *op. cit.*, p. 205. Printr-un calcul lingvistic, Aurel Decei a încercat să facă o apropiere între numitul Mișelav și voievodul Seneslau din Diploma Ioaniților (*Ibidem*).

<sup>15</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *op. cit.*, 1937, p. 149.

<sup>16</sup> *Ibidem*, p. 164.

formă de cozi de rândunică, pentru a se încastra mai bine, mai sigur, în paramenți<sup>17</sup>.

Zidurile cetății erau flancate de cinci turnuri. Se mai păstrează zidurile unui turn înalt de circa trei etaje, cel din nord-vest. În zidul păstrat erau practicate ferestre-creneluri, cu deschiderea în formă de pâlnie, largă în interior și îngustă spre exterior. Se proceda astfel pentru ca apărătorii să aibă spațiu interior comod, suficient pentru tragere. În zidul acestui turn se mai zăresc urmele bânelor care făceau separația între etaje. Mărimea acestui turn și poziția lui permit să se avanseze ipoteza că el servea și ca locuință a comandantului cetății. Acesta ar fi putut să fie și banul din Bănia Severinului a Țării Românești<sup>18</sup>. La turnul din nord-vest, se observă încă ușor că pereții exteriori erau oblici. Constructorii au procedat în acest mod pentru a permite să alunece pe suprafața înclinată atât pietrele aruncate de catapulte, ghiulelele trase din tunuri, cât și ploaia și zăpada. Pentru ridicarea acestor ziduri, credem că s-a folosit modelul întrebuițat la fortificațiile cruciaților din „Țara Sfântă” sau ale cavalerilor din Europa Occidentală. Pe sub turnul din nord-vest și pe sub perechea lui, din sud-vest, total distrus astăzi, erau două porți de acces în cetate. Parțial, drumul interior către platoul central al cetății era pavat cu dale din piatră, provenite de la castrul roman<sup>19</sup>.

Pe platoul cetății se găsesc ruinele unei mici biserici, cu dimensiunile de 12,5 m x 7,5 m. Planul ei este de forma unui dreptunghi (în formă de sală, de navă), terminat către răsărit, unde este locul altarului, cu o absidă. Aceasta din urmă este pentagonală, în exterior, și semicirculară, în interior. Spațiul interior al monumentului de cult a fost împărțit, conform cerințelor confesiunii ortodoxe, în trei încăperi: altar, naos, destinat bărbaților, și pronaos, folosit de către femei<sup>20</sup>. A fost o împărțire deosebită de aceea a bisericilor de confesiune catolică.

O a doua biserică, cu dimensiunile de 11 m x 5,6 m, la exterior, a fost descoperită către sud, în apropiere de turnul rotund, acolo unde coboară panta în

---

<sup>17</sup> Folosirea grilelor din lemn, sub formă de șenaj, încastrate în zid, se mai surprinde astăzi la turnul din nord-est al cetății, numit, prin tradiție, „Turnul lui Septimiu Sever”. În restul zidurilor cetății nu se pot surprinde urmele încastrării bânelor care altădată au format șenajul, căci procesul de demantelare este accentuat.

<sup>18</sup> Facem această deosebire deoarece denumirea de Bănie, pentru Țara Românească, este deosebită de aceea de banat, folosită în regalitatea maghiară. În ierarhia boierilor Țării Românești, banul a deținut un loc important, fiind situat imediat după domn (cf. Ștefan Ștefănescu, *Bănia în Țara Românească*, București, Editura Științifică, 1965, pp. 13-33).

<sup>19</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *Cetatea Severinului*, în: „B.C.M.I”, An XXXII, Fasc. 100, April-Iunie 1939, p. 75.

<sup>20</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *Cetatea Severinului (Început de cercetări arheologice)*, în: „B.C.M.I”, An XXX, Fasc. 94, Octombrie-December 1937, p. 150.

curtea colegiului. Și acest monument creștin avea aceeași împărțire interioară. Este o dovadă că biserica a aparținut confesiunii ortodoxe<sup>21</sup>.

Am folosit ca argument – pentru a arăta cărei confesiuni aparțin cele două biserici – împărțirea spațială interioară. La biserica de pe platou s-a încercat, în secolul al XV-lea, după 1420, când asupra cetății s-a impus stăpânirea regalității maghiare, să se ajungă la o adaptare spațială cerută de confesiunea catolică. Atunci, au fost dărâmate zidurile interioare dintre altar și naos, dintre naos și pronaos. Ca urmare, s-a căutat să se obțină nava longitudinală tipică pentru bisericile de confesiune catolică. A doua biserică, de confesiune ortodoxă, a fost demantelată în întregime de către maghiari<sup>22</sup>.

Bisericile din interiorul Cetății Severinului au făcut parte dintre cele cinci cele mai vechi biserici de confesiune ortodoxă, construite din zid, în secolul al XIII-lea, pe pământul viitoarei Țări Românești<sup>23</sup>. Descoperirile arheologice din ultimii ani ne permit să susținem, deocamdată, că din a doua parte a secolului al XIII-lea, pe teritoriul viitoarei Ungrovlahii se aflau cel puțin cinci biserici din zid, de confesiune ortodoxă: două în Cetatea Severinului, una la Cetățeni, Argeș, și două în Curtea de Argeș<sup>24</sup>. Toate acestea se înscriu în

---

<sup>21</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *Drobeta – azi Turnu Severin*, în: „Boabe de Grâu”, 1932, p. 40; planul și la Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, vol. I – *De la orânduirea comunei primitive până la sfârșitul veacului al XVI-lea*, București, Editura Academiei Române, 1963, p. 69.

<sup>22</sup> *Ibidem*. A. T. Laurian, în timpul perieghzei sale, având drept scop cercetarea monumentelor istorice românești, a mai semnalat existența a două biserici ortodoxe în afara zidurilor cetății medievale. Ca urmare, el a putut scrie că în orașul Drobeta-Turnu Severin erau patru biserici ortodoxe (cf. A. T. Laurian, *Istria sau descrierea antichităților din regiunea Dunării, descoperite într-o călătorie din vara 1845*, în: „Magazin Istoric pentru Dacia”, II (1846), p. 108.

<sup>23</sup> Grigore Ionescu presupune că în secolul al XIII-lea au fost numai trei biserici din zid (piatră și cărămidă): cele două catolicoane de la Cetatea Severinului și biserica Sânt Nicolae, Curtea de Argeș (cf. Grigore Ionescu, *op. cit.*, în *vol. cit.*, p. 69); în localitatea Drobeta-Turnu Severin, în afara zidurilor cetății, au mai existat două biserici, ale căror ruine au fost datate în secolul al XIV-lea. Nu ne-am pronunțat și asupra acestora, deoarece una dintre ele a fost total distrusă în momentul construirii unei locuințe a familiei Săvoiu. Se pare că această biserică era de confesiune catolică. A doua biserică, situată tot extra-muros, este greu de definit din punctul de vedere al apartenenței la o confesiune. Aceste două biserici au fost menționate încă din anul 1869, de către Cezar Bolliac. Deoarece ele nu au intrat, *stricto sensu*, în subiectul discutat acum, nu ne-am pronunțat asupra lor.

<sup>24</sup> Ne referim aici la Cetățeni, Argeș (cf. Lucian Chițescu, Anca Păunescu, *Cercetările arheologice efectuate la complexul de monumente feudale de la Cetățeni, jud. Argeș. Locuința voievodală*, în: „Cercetări arheologice”, VIII, București, 1986, pp. 49-52), la prima biserică voievodală din Curtea de Argeș (numită Curtea de Argeș I, peste care s-a ridicat biserica domnească cu hramul Sf. Nicolae, cf. Virgil Drăghiceanu, *Curtea Domnească din Argeș. Note istorice și arheologice*, în „B.C.M.I.”, X-XVI, București, 1917-1923, p. 52 și urm.; Idem, *Jurnalul săpăturilor din curtea domnească a Argeșului*, în „B.C.M.I.”, X-XVI, București, 1917-1923, p. 138 și urm.) și la Sânt Nicolae din Curtea de Argeș (cf. Sergiu Iosipescu, Ionuț Iancu, Adrian Stănilă, *Raport asupra cercetărilor arheologice efectuate în campania 2011 la Biserica Sânt Nicolae – Curtea de Argeș*, în <http://cronica.cimec.ro/detail.asp?k=4830> (accesat la 25.08.2015); Răzvan Theodorescu, *Bizani, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești*

marea arie a construcțiilor bisericilor de confesiune ortodoxă din Sud-Estul Europei. Putem exemplifica prin similitudinea edificiilor din Cetatea Severinului cu acelea din Centrul Religios din Târnovo. Ne referim aici, în mod special, la Biserica Sf. Dimitrie și la cele 17 capele de la Trapezița<sup>25</sup>. Acestea li se mai poate adăuga descoperirea făcută în ultimii ani, a unei mari biserici aflate în sudul orașului Varna. Nu trebuie neglijat faptul că în jurul cetății, refăcute și mărite după mijlocul secolului al XIII-lea, s-a săpat și un șanț de apărare<sup>26</sup>, a cărui deschidere era, în partea superioară, de șapte-opt metri. În mod obișnuit, la șanțurile de apărare se practica o deschidere atât de mare, deoarece astfel se împiedica posibilitatea unui cal să sară peste șanț; un călăreț și calul său puteau depăși un șanț cu o deschidere de patru-cinci metri. În această situație, este foarte posibil ca intrarea prin cele două porți ale cetății – cea din nord-vest și cea din sud-est – să se fi făcut prin folosirea unor *pont-levis*.

Și inventarul arheologic descoperit mai ales în vecinătatea bisericii de confesiune ortodoxă, de pe platoul din interiorul Cetății Severin, arată că în zonă locuia o populație românească. Ea era de confesiune creștin-răsăriteană. Acolo s-a găsit ceramică smălțuită, în fragmente colorate, asemănătoare cu cele descoperite în alte părți ale Țării Românești, cum ar fi la Curtea de Argeș. Pe unul dintre fragmentele smălțuite – un fragment de farfurie ornamentată cu linii șerpuite în cuva interioară și la legătura cu bordul – pe linia de mijloc a bordului se găsesc gravate literele DRA(...), scrise cu alfabet chirilic. Foarte posibil, a fost începutul numelui DRAGOMIR<sup>27</sup>, scris cândva, în secolul al XIV-lea. Alături de ceramica fragmentată au fost găsite vârfuri de săgeți și de lance, împreună cu resturi de zgură. Ele arată că acolo era un atelier unde se făceau arme pentru locuitorii cetății. Dintr-o perioadă ulterioară, sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea, s-au păstrat ghiulele de mărmi diverse, între șase și 25 cm diametru, din piatră, alături de o țevă de tun din bronz, fragmentele altor țevi de tun și ale unei catapulte<sup>28</sup>. Țeava de tun din bronz este de o

---

(secolele X-XIV), București, Editura Academiei Române, 1974, p. 278, fig. nr. 32 reproduce și planul bisericii Sânt Nicolae, care este al unei biserici de tip navă, asemănător cu catolicele din Cetatea Severinului).

<sup>25</sup> Gr. Ionescu, *op. cit.*, în: *vol. cit.*, p. 69; asemănarea cea mai mare este cu capela nr. 11 (cf. Nikola Mavrodinov, *Ednokrabbnata i krüstovidnata tsirkva po bulgarkitie zemi do kraia na XIV v.: s 170 obraza v teksta i rezume na frenski*, Dürzhavna pechatnitsa, Sofia, 1931, p. 15; Răzvan Theodorescu, *Bizanț, Balcani, Occident...*, ed. cit., pp. 275-277).

<sup>26</sup> Șanțul de apărare a mai putut fi văzut de Luigi Ferdinando Marsigli, care l-a consemnat pe planul său (cf. Luigi Ferdinando Marsigli, *Description du Danube, depuis la montagne de Kalenberg en Autriche, jusqu'au confluent de la rivière Jantra dans la Bulgarie: contenant des observations géographiques, astronomiques, hydrographiques, historiques et physiques*, vol. II, La Haye, 1744, p. 32, pl. 10); Gr. Florescu, *op. cit.*, în: *loc. cit.*, p. 34; G. Cantacuzino, *op. cit.*, în: *loc. cit.*, p. 166).

<sup>27</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *op. cit.*, în „B.C.M.I.”, 1937, pp. 161-162, fig. 25 g.

<sup>28</sup> Idem, p. 162 și urm.; țeava de tun din bronz se aseamănă cu aceea descoperită în Cetatea Giurgiu, care durează de la finele secolului al XIV-lea (cf. R. Șt. Vergatti, *Giurgiu – schiță istorică*, în vol. „Catedrala Episcopală Adormirea Maicii Domnului Giurgiu. Monografie –

asemănare izbitoare, frapantă, cu țeava de tun descoperită în Cetatea Giurgiu, datată cert de specialiștii militari în armament la finele secolului al XIV-lea<sup>29</sup>. Acest armament reprezintă dovezi materiale clare că la finele secolului al XIV-lea și începutul celui următor apărării cetății aveau capacitatea și știința folosirii artileriei. S-ar putea să fi fost tunuri întrebuințate de români pentru apărarea contra atacurilor armatei maghiare a regelui Sigismund de Luxemburg care, cu greu, după mai multe asalturi, a cucerit cetatea. Analiza documentelor scrise conduce către aceeași concluzie. În anul 1233, regele maghiar Arpadian, Andrei al II-lea Venețianul (1205-1235), a format regiunea militară a Banatului de Munte, în frunte cu un ban, Luca<sup>30</sup>. Ea se includea în alte regiuni militare, de graniță, cu același caracter. Însă conducătorul dintre anii 1231-1235 nu și-a avut reședința în Cetatea Severinului, ci în Cetatea Mehadia<sup>31</sup>. Și în aceasta și în hinterlandul ei locuiau pe atunci numeroși oameni de origine etnică română. Situația este dovedită de rezultatele cercetărilor relativ recente ale istoricilor transilvăneni, școala de la Cluj, specialiștii în Evul Mediu, în frunte cu Ioan Aurel Pop<sup>32</sup>, Susana Andea<sup>33</sup> etc. Acel conducător maghiar al Banatului, care nu era un localnic, ci un slujbaș al regalității, Luca (Iuliu/Iula?), a stat puțin în fruntea „districtului”, până în anul 1235<sup>34</sup>. Documentele asupra banilor din regatul ungar, explicit și asupra acelora din banatul Severinului, arată clar că aceștia nu au avut nici continuitate, nici stăpânire **efectivă** asupra districtului și Cetății Severin<sup>35</sup>.

După cum a scris Engel Pál în lucrarea sa, și în secolul al XIV-lea s-a repetat situația<sup>36</sup>.

În Banatul de Munte, zona era împărțită în două comitate: cel de Timiș și cel de Caraș, care aveau o largă autonomie. Conducătorii micilor banate din acea zonă nu-și aveau reședința nici ei în Cetatea Severinului, ci în alte cetăți,

---

album”, coord. Teodor Șerban, cu binecuvântarea Episcopului Giurgiului, Ambrozie, Giurgiu, Editura Episcopia Giurgiului, 2015, p. 15; presupunem că și la Severin, ca și la Giurgiu, la finele secolului al XIV-lea se folosea artileria).

<sup>29</sup> *Ibidem*.

<sup>30</sup> Deoarece actele referitoare la acest ban nu s-au păstrat în original, Maria Holban a considerat că citirea corectă a numelui este Iula, nu Luca (cf. M. Holban, *Din cronica relațiilor româno-ungare în secolele XIII-XIV*, București, Editura Academiei Române, 1981, pp. 56-57).

<sup>31</sup> *Ibidem*, p. 57; Viorel Achim, *Locul ordinului Teuton în istoria Banatului de Severin*, în: „Banatica”, 24/II, (2014), pp. 37-46.

<sup>32</sup> Cf. Ioan Aurel Pop, „Din mâinile valahilor schismatici...”. *Românii și puterea în Regatul Ungariei medievale (secolele XIII-XIV)*, București, Editura Litera, 2011, pp. 229-266.

<sup>33</sup> Cf. Susana Andea, *Congregații voievodale și palatine (sec. XIII-XIV)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2013, pp. 193, 208-209.

<sup>34</sup> M. Holban, *Din cronica...*, ed. cit., pp. 56-57; V. Achim, *Locul ordinului...*, în loc. cit., p. 44.

<sup>35</sup> *Ibidem*.

<sup>36</sup> Cf. Engel Pál, *The Realm of St. Stephen: ed. cit.*, p. 136; a se vedea și ediția în limba română, Engel Pál, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei medievale, 895-1526*, ediția a II-a, în: ed. cit., Cluj-Napoca, 2011, p. 165.

cum erau Mehadia, Orșova, Caransebeș, Lugoj<sup>37</sup> etc. Acești nobili dețineau, în primul rând, titlul de castelan al cetăților respective. În Banatul de Câmpie situația era deosebită. Centrul acestuia era Timișoara, unde rezida și banul districtului respectiv.

Cum „banatul” era o instituție militară, cei din fruntea ei, precum și locuitorii districtului aveau obligații bine precizate. Acestea rezultau din necesitatea de apărare a frontierei, amenințată atât de conflictul dintre regalitatea maghiară și slavii de sud – sârbi și bulgari –, cât și de tătaro-mongoli și de turcii otomani sosiți și stabiliți în Europa după 1354.

Poziția strategică a Cetății Severinului și a hinterland-ului ei, care controla traficul pe Dunăre și drumul către Peninsula Balcanică spre Vidin, Sofia, Adrianopole și Constantinopol, i-a determinat pe regii maghiari să încerce s-o cucerească. Au luptat mai mult de un secol. Nu au reușit. Cetatea Severinului s-a menținut în stăpânirea românilor, voievozi și domni. Dovada, în acest sens, este perenitatea bisericilor creștine de confesiune ortodoxă în Cetatea Severinului, pe tot parcursul secolelor al XIII-lea și al XIV-lea. Din inventarul creștin descoperit în preajma capelei de pe platoul cetății, se poate aminti și un aghiazmatar din piatră. Despre el s-a spus că aparține confesiunii catolice<sup>38</sup>. Cum acest obiect de cult este întâlnit și la ortodocși și la catolici, dacă a aparținut catolicilor, el trebuie să fi fost pus în biserică după anul 1419, când Cetatea Severinului a fost cucerită de Sigismund de Luxemburg. Alături de acest aghiazmatar, cercetările arheologice, atâtea câte s-au efectuat, au descoperit și alte obiecte aparținând confesiunii creștine de rit ortodox: cruci relicvar, engolpioane<sup>39</sup> etc. Din păcate, acestea sunt puțin cunoscute și comunicate<sup>40</sup>.

Am ținut să precizăm această situație pentru a arăta că Banatul de Severin, creat de Andrei al II-lea, între anii 1231-1233, care a durat până către 1291, a fost o simplă ficțiune<sup>41</sup>. Niciodată „banii” regalității maghiare nu au stăpânit efectiv nici Banatul, nici zona viitoareii Țări Românești, până la Olt<sup>42</sup>.

<sup>37</sup> *Ibidem*.

<sup>38</sup> Al. Bărcăcilă, *op. cit.*, 1937, p. 152; fig.17.

<sup>39</sup> O parte dintre aceste obiecte religioase creștine, aparținând confesiunii ortodoxe, se găsesc încă în depozitul Muzeului Porților de Fier din Turnu Severin; Al. Bărcăcilă, *Monede, podoabe de metal și fragmente ceramice de la termele Drobetai și din cimitirul medieval suprapus*, în: „Materiale și Cercetări Arheologice”, V, 1959, p. 792.

<sup>40</sup> *Ibidem*.

<sup>41</sup> V. Achim, *Locul ordinului...*, în: *loc. cit.*, p. 39; Engel Pál scrie că și-a încetat existența în 1280, iar în timpul angevinilor a fost doar un banat nominal (cf. Engel Pál, *The Realm of St. Stephen*, *ed. cit.*, p. 136; Idem, *Regatul...*, p. 165).

<sup>42</sup> Teoretic, fără dovezi convingătoare, s-a susținut că regalitatea maghiară arpadiană și-ar fi extins stăpânirea în sudul Munților Carpați Meridionali, până la Olt. Însă, dacă se ține seama de conținutul Diplomei acordate la 2 iunie 1247 de către regele Bela IV (1235-1270) pentru Rembald, magistrul Ordinului Ospitalierilor, atunci s-ar fi putut spune că autoritatea regalității arpadiene s-ar fi extins și la est de râul Olt (pentru Diploma din 2 iunie 1247, vezi D.R.H. B, Țara Românească, vol. I, 1247-1500, București, Editura Academiei Române, 1966, p. 7 și urm.). Desigur, situația nu este reală, ci exprimă o simplă năzuință a regalității maghiare. Pentru



Această stăpânire a regilor Arpadieni a fost o dorință pe care nu au putut-o materializa. Nu se poate admite ideea că într-o cetate pretins maghiară, ca Cetatea Severinului, să fi existat biserici ortodoxe. Dimpotrivă. Faptul că acele două mici catolicoane erau ortodoxe demonstrează clar că acolo era o stăpânire românească, a cnezilor și voievozilor locali.

Ceea ce este limpede constă în faptul că niciodată, în secolul al XIII-lea, regii Arpadieni nu au stăpânit Cetatea Severinului. Noua dinastie care a ocupat tronul Regatului Ungar, cea cadetă a familiei Anjou, domnitoare în Franța și în Sicilia, prin regele Charles Robert (1306-1342)<sup>43</sup>, și-a fixat, pentru scurt timp, între 1308-1316, rezidența în Timișoara, centrul Banatului de Câmpie. Fiind aproape de Cetatea Severinului, i-a cunoscut bine ponderea militară și comercială. Ca atare, a dorit mult să o cucerească de la români. În anul 1330, în luna septembrie, după ce a aflat că domnul Țării Românești, Basarab I Întemeietorul (1310-1352), a fost biruit la Velbužd (Küstendil) (28 iulie 1330) de către țarul sârb Ștefan Uroș, Charles Robert a atacat și a cucerit Cetatea Severinului. Evident, aceasta era a Țării Românești. Cronicarul Peter von Duisburg, dând curs fanteziei sale, a scris că Basarab I Întemeietorul i-ar fi oferit lui Charles Robert, pentru obținerea păcii, suma fabuloasă de 7.000 de

---

discutarea Diplomei Ioaniților, vezi și Ioan-Aurel Pop, Sorin Șipoș, *Silviu Dragomir și dosarul Diplomei cavalerilor ioaniți*, Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, Centrul de Studii Transilvane, 2009, passim.

<sup>43</sup> Charles Robert d'Anjou (1308-1342) a fost ales rege al Ungariei, moștenind-o pe bunica lui paternă, Maria, fiica regelui arpadian Ștefan al V-lea (1270-1272). Ea era soră cu regele Ungariei, Ladislau al IV-lea Cumanul (1272-1290). Maria Arpad, fiica regelui Ștefan V și sora regelui Ladislau IV Cumanul, s-a măritat cu Charles II d'Anjou, regele Neapolelui. Din căsătorie a rezultat un fiu – Charles Martel. Acesta, moștenitor al tronului Ungariei pe care nu a domnit niciodată, s-a însurat cu Klementia de Habsburg. Ei au avut trei copii. Primul lor născut a fost un fiu, Charles Robert (Caroberto), care a văzut lumina zilei în anul 1288, într-un loc necunoscut. Regele Neapolelui, Charles II, bunicul patern al lui Charles Robert d'Anjou, l-a preferat pentru tronul Neapolelui pe cel de-al treilea fiu al său, Robert. În consecință, tronul Ungariei a fost oferit de soția lui, Maria, ultima arpadiană, nepotului lor de fiu, Charles Robert. Însă, nobilimea maghiară l-a ales pe tron pe Andrei al III-lea (1290-1301), o rudă îndepărtată a Mariei și a arpadienilor. În anul 1300, înainte de 13 mai, la Esztergom, episcopul Gergely Bicskei l-a încoronat, totuși, pe Charles Robert d'Anjou ca rege al Ungariei. Actul a fost contestat de partizanii lui Andrei al III-lea – o parte a nobilimii maghiare – pretextându-se că nu s-a folosit coroana Sf. Ștefan, iar ceremonia nu s-a desfășurat în Székesfehérvár. După mai multe lupte interne pentru putere, abia în anul 1308 au putut fi îndeplinite acele cerințe de ceremonial, iar Charles Robert a fost recunoscut ca rege al Ungariei, care a adus în țară dinastia d'Anjou. El a domnit până în anul 1342. A fost însurat cu Maria de Galiția, care a murit chiar în timpul ceremoniei nuptiale. Apoi a fost căsătorit între anii 1310-1317 cu poloneza Maria de Bytom. Din nou a rămas văduv. Între anii 1318-1319 a fost căsătorit cu tânăra Beatrice de Luxemburg, care avea doar 12 ani și a murit și ea, probabil la o naștere. În fine, între anii 1320-1342, a fost însurat cu Elisabeta de Polonia, fiica regelui Poloniei, Władysław I Łokietek („cel scurt”, sau „cel de-un cot”) și soră cu viitorul rege al Poloniei, Cazimir al III-lea (ultimul reprezentant al dinastiei Piaștilor). Din această ultimă căsătorie a lui Charles Robert s-a născut cel care avea să fie regele Ludovic cel Mare al Ungariei (1342-1382); cf. Engel Pál, *The Realm*, ed. cit., pp. 128-132.

mărci din argint și pe un fiu al său ca ostatic. Analiza textului arată că informația nu este reală<sup>44</sup>. Susținem aceasta din următoarele motive:

1. Domnul Basarab I Întemeietorul nu avea o asemenea sumă de bani, o asemenea cantitate de argint.

2. Cetatea Severinului aparținea clar românilor, căci, dacă ar fi fost a maghiarilor, Charles Robert nu s-ar fi grăbit să o cucerească. Niciodată nu se ia prin luptă un teritoriu, o cetate care-ți aparține.

Probabil, din timpul acelor lupte unele porțiuni din cetate au fost stricate. Ele au fost reparate de către români. Cetatea a continuat să fie a lor după ce l-au învins pe Charles Robert, în lupta de la 9-12 noiembrie 1330. Dovadă, în acest sens, este continuarea existenței bisericilor creștine de confesiune ortodoxă în mijlocul cetății. În niciun caz, prea catolicul rege Charles Robert, clerul catolic și nobilii maghiari nu ar fi tolerat existența bisericilor de confesiune ortodoxă în mijlocul cetății.

În plus, trebuie să se țină seama de o descoperire arheologică făcută în necropola din apropierea capelei centrale. Acolo a fost găsit un schelet al unui personaj masculin, cu urme de îmbrăcăminte bogată, scumpă. Important este că pe degetul arătător avea un inel sigilar din aur. Pe sigiliu se afla pasărea cu capul conturnat, stema Țării Românești. Existența inelului cu sigiliu arată că personajul care-l purta era un mare boier sau un membru al familiei domnitoare, cu dreptul de a folosi acel sigiliu<sup>45</sup>. E foarte posibil ca acel personaj să fi fost unul dintre comandanții cetății.

În secolul al XIV-lea, din nou regalitatea maghiară, în frunte cu fiul lui Charles Robert, regele Ludovic cel Mare (1342-1382), a atacat de mai multe ori Cetatea Severinului. S-a bucurat de succese efemere. Maghiarii nu au putut s-o preia definitiv în acei ani<sup>46</sup>. O dovadă în sprijinul afirmației noastre constă în titlul lui Mircea cel Mare (1386-1418), domnul Țării Românești, care arată că el era și ban al Severinului<sup>47</sup>.

În această situație, se impune să încercăm să precizăm care a fost întinderea Banatului Severinului, partea de răsărit a Banatului, cu reședința în

<sup>44</sup> Cf. Octavian Iliescu, *Despre tezaurile monetare și viața economică în secolele XIII-XIV pe teritoriul țării noastre*, în: „Studii”, 5/1952, nr. 3, p. 180 și urm.; Idem, *Despre natura juridică și importanța despăgubirilor oferite de Basarab voievod regelui Carol Robert (1330)*, în: „Studii și Materiale de Istorie Medie”, 5/1962, pp. 133-150.

<sup>45</sup> Între anii 1958-1959, când am fost pe șantierul de la Cetatea Severinului, unde se lucra sub îndrumarea prof. Grigore Florescu, acel inel exista încă la muzeul din oraș. A fost trimis pentru analiză și expertiză la București.

<sup>46</sup> Maria Holban, *op. cit.*, p. 56 și urm.; Engel Pál, *The Realm*, ed. cit., p. 136; V. Achim, *op. cit.*, p. 40.

<sup>47</sup> La 7 martie 1395, la Brașov, regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, în acordul încheiat cu domnul Țării Românești, i-a recunoscut lui Mircea cel Mare titlul și calitatea de ban al Severinului (cf. Dimitrie Onciul, *Titlul lui Mircea cel Bătrân și posesiunile lui*, în „Scrieri istorice”, ediție critică îngrijită și cuvânt înainte de Aurelian Sacerdoțeanu, vol II, București, Editura Științifică, 1968, pp. 19-142).

Cetatea Severinului. Se pare că această parte s-a extins până la râul Olt. Regiunea a fost stăpânită de către domnii Țării Românești. Pentru această afirmație pledează hrisoavele, dar și ridicarea mănăstirilor fortificate Vodița<sup>48</sup>, Tismana<sup>49</sup> și Coșuștea-Crivelnic<sup>50</sup>. Primele două mănăstiri domnești, ridicate în ultima parte a secolului al XIV-lea, și ultima, boierească, din aceeași perioadă, au format un sistem strategic defensiv, în care se încadra și Cetatea Severinului. Tot acest sistem era bine gândit. El urmărea să blocheze „drumul câmpului” – drumul de acces dinspre Ungaria către Țara Românească. În special, erau apărute, prin Cetatea Severinului, drumurile de acces spre vadurile dunărene, de unde se obțineau cele mai mari venituri ale țării<sup>51</sup>. Cele trei mănăstiri, puternic fortificate și ele, trebuiau să blocheze pătrunderea spre Piemontul Bălăciței, unde vor fi principalele moșii ale Craioveștilor<sup>52</sup>.

În același timp, acest sistem defensiv, bine coordonat de către alianța dintre Biserica de confesiune ortodoxă și Domnie, a urmărit și blocarea pătrunderii misionarilor creștini de confesiune catolică din ordinele mendicante, cel al dominicanilor și cel al franciscanilor<sup>53</sup>, precum și a călugărilor din ordinul călugăresc militar al teutonilor<sup>54</sup>. Misionarii catolici nu au avut niciun fel de succes în Țara Românească. În Cetatea Severinului, până în 1419, în timpul lui Sigismund de Luxemburg, au continuat să existe bisericile creștine de confesiune ortodoxă<sup>55</sup>. Este drept, erau mici, cu o suprafață de cca 80-85 mp

<sup>48</sup> Actualele ruine ale mănăstirii Vodița sunt înălțate peste altele mai vechi, ale unei mănăstiri fortificate din secolul al XIV-lea (cf. Gh. I. Cantacuzino, *Probleme ale cronologiei ruinelor fostei Mănăstiri Vodița*, în: „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, tom 22, 1971, nr. 3, pp. 469-477).

<sup>49</sup> D.R.H, B, Țara Românească, vol. I, pp. 20-21, 23-24.

<sup>50</sup> Cf. Al. Bărcăcilă, *Mănăstirea Coșuștea-Crivelnicu, Mehedinți. Descoperire arheologică*, în „B.C.M.I.”, anul XXVIII, ian.-mart. 1935, fasc. 83, pp. 183-184.

<sup>51</sup> Cele mai mari venituri ale țării erau aduse de taxele încasate în vămi (cf. Dinu C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV-XV*, București, Editura Științifică, 1973, pp. 196-201).

<sup>52</sup> Cf. Ștefan Ștefănescu, *op. cit.*, pp. 79-95; Ion Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV-XVI)*, București, Editura Enciclopedică, 1996, pp. 153-192; Dinică Ciobotea, Aurelia Florescu, *500 de ani de atestare documentară a satelor Băcleș, Smadovița și Piria*, în vol.: „Istorie, cultură și civilizație în Piemontul Bălăciței. Studii și documente”, Craiova, Editura Sitech, 2013, pp. 283-418.

<sup>53</sup> Cf. R. Șt.Vergatti, *Témoignages et documents sur l'existence du diocèse catholique de Valachie*, în «550 de ani de la prima atestare documentară a orașului București – lucrările Simpozionului Internațional Cartea. România. Europa – ediția a II-a, 20-24 septembrie 2009», București, Editura Biblioteca București, 2010, pp. 209-223.

<sup>54</sup> Cf. V. Achim, *op. cit.*, în *loc. cit.*, pp. 37-46 (în note indică și bibliografia problemei).

<sup>55</sup> Alături de cele două biserici de confesiune ortodoxă din interiorul Cetății Severinului, care arată clar că fortificațiile aparțineau domnilor Țării Românești, și în afara zidurilor mai existau alte două biserici de confesiune ortodoxă. Ele erau destinate, foarte probabil, populației românești de aceeași confesiune, care locuia extra-muros. Ruinele lor au fost surprinse de Cezar Bolliac (*Excursiune arheologică din annulu 1869*, București, 1869, pp. 46, 51). Ruinele acelor patru biserici (două în interiorul cetății, altele două extra-muros) au fost cercetate și descrise de J. Fakler, Pamfil Polonic (B.A.R., Ms. Rom. nr. 5135), Gr. Tocilescu, *Fouilles et recherches*

fiecare. Dar nici Cetatea Severinului nu era mare. Ca atare, cele două biserici au fost gândite astfel încât să primească aproximativ 200 de credincioși împreună. Este foarte probabil să fi fost suficientă acea suprafață, dacă ne raportăm la dimensiunile Cetății Severinului și la numărul apărătorilor ei.

Întinderea Banatului românesc până la Olt, perpetuarea confesiunii ortodoxe, acceptată și îmbrățișată de masa populației de rând al cărei număr a crescut impresionant<sup>56</sup>, colaborarea dintre Biserica Ortodoxă și Domnia Țării Românești au determinat ca, după octombrie 1370, să se creeze, în acea zonă, a doua Mitropolie Ortodoxă a Ungrovlahiei, în frunte cu Hrisant Chritopoulos<sup>57</sup>. În același timp, eforturile misionarilor catolici nu au dat rezultate. Abia în anul 1388, în timpul domniei lui Mircea cel Mare, a fost creată o Episcopie catolică în Curtea de Argeș. Dar, în întreaga istorie a existenței ei, până în anul 1519, în Țara Românească a fost un singur episcop catolic stabil, Nicolas Andreas<sup>58</sup>. Este o dovadă convingătoare a insuccesului confesiunii catolice în Țara Românească. Nu a fost acceptată de către populația de rând.

Pentru o mai bună înțelegere a structurii marelui Banat al Severinului, ar trebui făcută o comparație cu Banatul Slavoniei. Este o problemă pe care ne propunem să o discutăm în viitor.

Abia târziu, după moartea lui Mircea cel Mare (31 ianuarie 1418), în condițiile slăbirii Țării Românești din cauza luptelor interne pentru succesiunea la tron și ale presiunii externe exercitate de către turcii otomani ajunși la Dunăre,

*archéologiques en Roumanie: communications faites à l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres de Paris: 1892-1899*, Imprimerie du Corps Didactique C. Ispasesco & G. Bratanesco, Bucarest, 1900, pp. 140-141, Al. Bărcăcilă, *Drubeta – azi Turnu-Severin, Așezarea dacică; Podul lui Traian; Castrul și orașul roman*, Turnu Severin, 1932, p. 40 și Gh. Cantacuzino au reluat descrierile bisericilor și cercetările făcute de predecesorii lor (cf. Gh. Cantacuzino, *op. cit.*, în: *loc. cit.*, pp. 169-176).

<sup>56</sup> Pentru întemeierea unei noi mitropolii, prima condiție care trebuie îndeplinită este aceea a existenței unei populații numeroase, în continuă creștere, de confesiune ortodoxă. Această populație numeroasă, conform hotărârilor Sinodului ecumenic din anul 343, de la Serdica (canonul 6), ar trebui să poată să întrețină traiul fastuos al noului arhiepiscop (cf. Hamilton Hess, *The Early Development of Canon Law and the Council of Serdica, A.D. 343. A landmark in the Early Development of Canon Law*, Oxford University Press, 2002, pp. 154-155 și urm.); în praxis-ul sinodal de întemeiere a unei noi mitropolii în Țara Românească s-a scris: „Dar întrucât cu trecerea timpului neamul aceluia loc s-a nimerit să fie numeros și aproape nemărginit, un singur arhiepiscop nu mai e de ajuns la atâta popor spre a-i putea supraveghea pe aceștia în ce privește cele duhovnicești și a-i învăța pe ei lucrurile cele folositoare sufletului și mântuitoare, de unde a trebuit să mai fie hirotonisit încă un arhiepiscop pentru locul acela, lucru pe care și de astă dată l-au cerut stăpânii de acolo (...)” (*Fontes Historiae Daco-Romanae / Izvoarele istoriei României*, vol. IV, *Scriitori și acte bizantine*, public. de Haralambie Mihăescu, Radu Lăzărescu, N. Ș. Tanașoca, T. Teoteoi, București, Editura Academiei Române, 1982, pp. 208-209).

<sup>57</sup> Cf. P. Ș. Năsturel, *Autour de la partition de la Métropole de Hongrovalachie (1370)*, extras din „Buletinul Bibliotecii Române Freiburg”, vol. VI (X), Serie nouă, 1977-1978, pp. 293-326.

<sup>58</sup> Cf. R. Șt. Vergatti, *Témoignages et documents sur l'existence du diocèse catholique de Valachie*, în: *vol. cit.*, pp. 209-223.

regalitatea maghiară, prin Sigismund de Luxemburg, și-a materializat visul, cucerind Cetatea Severinului. Acțiunea s-a produs treptat, după anul 1419, când a avut loc o nouă confruntare între maghiari și soldații cu turban. Abia în deceniul al treilea al secolului al XV-lea au fost distruse de maghiari și de călugării catolici cele două mici biserici ortodoxe din Cetatea Severinului. Din punctul de vedere al arheologiei și arhitecturii medievale, se poate spune că mica biserică ortodoxă de pe platoul cetății a fost transformată în capelă catolică. Dar sunt puține urme care să arate practicarea intensă a confesiunii catolice în Cetatea Severinului. Cert este că maghiarii nici nu au știut, nici nu au avut ideea de a folosi și exploata Cetatea Severinului, așa cum o făcuseră românii. După anul 1437, care a marcat moartea lui Sigismund de Luxemburg și retragerea cavalerilor teutoni<sup>59</sup>, Banatul Severinului s-a redus mult ca suprafață. Cetatea Severinului a decăzut și întreaga zonă a involuat, pregătindu-se parcă pentru cucerirea din anul 1524, de către turcii otomani.

Încheiem concluzionând că Cetatea Severinului a fost construită de voievozii români locali, ortodocși, din banii lor. Ei au ales locul, au dat numele cetății și au dus-o la prosperitate maximă, în secolele XIII-XIV. Au fost sprijiniți permanent de Biserica creștină de confesiune ortodoxă. În condițiile Evului Mediu, când credința în Dumnezeu era extrem de importantă, preoții ortodocși au reușit să impulsioneze populația din cetate, din hinterland-ul acesteia și, obținându-i ajutorul, să ridice construcții din zid. Era mult, un efort pentru acea perioadă a secolului al XIII-lea, pentru Țara Românească. Să nu se uite niciun moment că Țara Românească era situată, în perioada respectivă, în marea arie a construcțiilor din lemn. Cetatea Severinului, prin poziția ei, prin bogăția relativă pe care o avea, dovedită și prin existența posibilității de a fi edificată din piatră, s-a situat în centrul conducerii Banatului Severinului al Țării Românești. Această concluzie rezultă din analiza documentelor, în special din rezultatele cercetărilor arheologice – care înlătură definitiv afirmația fantezistă că cetatea ar fi fost construită de regalitatea maghiară. Pentru combaterea acestei afirmații, care a persistat mulți ani în istoriografia românească și mai are credibilitate încă, în anumite medii, se poate folosi și un element al logicii istorice: regele francez al Ungariei, Charles Robert d'Anjou, în septembrie 1330, când a atacat Țara Românească, în primul moment a cucerit Cetatea Severinului. Nu ar fi fost obligat să procedeze astfel dacă cetatea ar fi fost a lui – a maghiarilor. Este foarte posibil ca Regalitatea ungară și Biserica Catolică să fi fost iritați de prezența bisericilor de confesiune ortodoxă în Cetatea Severinului. Preoții ortodocși erau factori de iradiere și întărire a confesiunii Bisericii creștine de rit răsăritean. Era credința imensei majorității a populației românești. Se bloca, astfel, și încercarea de expansiune politico-teritorială a maghiarilor, care, înveșmântați în haina catolicismului, căutau să cucerească Țara Românească. Sperăm ca aceste concluzii ale noastre să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor

---

<sup>59</sup> Cf. V. Achim, *op. cit.*, în: *loc. cit.*, pp. 37-46.

și să genereze noi discuții fertile. În orice caz, ne propunem să continuăm cercetarea, pentru a lămurii noi aspecte din trecutul Cetății Severinului.

## **THE SEVERIN FORTRESS AND THE ORTHODOX CHURCHES INSIDE ITS FORTIFICATIONS**

*(Abstract)*

The Severin fortress, lying on the Danube river embankment, very close to the former Roman castrum and Apolodor of Damascus's bridge, was built by the Romanian voivods. It was meant to control the Danube ford through the Balkan Peninsula, to put an end to the Hungarian monarchy attempts to infiltrate into Oltenia region, and to stem the catholic missionary groups which tried to spread their confession into the Lower Danube region. Inside the small fortress of Severin were built two Orthodox churches. I state they were Orthodox because of their inner division into three ritual rooms – altar, nave, and narthex – imposed by the eastern faith. The churches within the stronghold clearly shows that the fortress have belonged to the Orthodox Romanians according to the precept „Eius regio, cuius religio”. The citadel served as a station exclusively for the Romanian *bans* of Severin. Charles Robert of Anjou, the Hungary king, conquered the little fortress in september 1330. If it were Hungarian, he would not have had to conquer it. The king Charles Robert, defeated by the Romanian prince Basarab I the Founder in the 9-12 november 1330 battle, lost very soon the Severin Fortress. It came back into the Romanian princes possessions. This situation were acknowledged by the Hungary king Sigismund of Luxemburg in 1349. It was only in 1419, after the death of Mircea the Great (19<sup>th</sup> of January, 1418), that Sigismund of Luxemburg took the Severin Fortress. From then on it started to decay. In 1524 the Ottoman army of the sultan Soliman the Magnificent conquered the fortress which has retained its historical role.

*Keywords:* Severin, Ban, fortress, Orthodox church, altar, nave, narthex.